

ויקרא ז

צוואמען אלס שותפות'דיקער קרבן פון דער משפחה.⁸

ב. בפשטות וואלט מען געקענט פארענטפערן, אז דער דין פון נדבת עצים אין תרי"כ, רעדט וועגן אן אנדער סוג קרבן ווי דער „קרבן העצים" וואס שטייט ביי „זמן עצי הכהנים והעם":

אין תרי"כ רעדט זיך וועגן א קרבן עצים (פון א יחיד, ווי דער לשון אין תרי"כ: „היחיד מתנדב כו'"), וואס מען איז זיי מקריב אלס קרבן אויפן מזבח — און אויף דעם איז געזאגט געווארן דער דין אז מען קען עס ניט בריינגען בשותפות: אבער „זמן עצי הכהנים והעם כו'" פון די ט' משפחות רעדט (ניט וועגן עצים וואס מ'האט מנדב געווען זיי גופא אלס קרבן, נאר) וועגן עצים למערכה, ווי עס שטייט אין דער ברייתא, כנ"ל כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה כו' ככתוב בתורה — ד.ה. די עצים וואס מ'האט געדארפט אויפן מזבח בכדי עס זאל זיין א מערכה ואש אויף וועלכע צו מקריב זיין קרבנות — און די עצים קענען געבראכט ווערן אויך בשותפות, (ובפרט אז מ'האט דאך זיי סייווי געדארפט איבערגעבן צום ציבור קודם ההקרבה פון קרבנות ציבור ווי עס שטייט אין תוספתא⁹).

עס פאדערט זיך אבער נאך ביאור, ווארום בנוגע דעם לימוד פון „מתנדבין

א. פון פסוק¹, „ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו'" (און ניט „כי תקריב מנחה"²) — לערנט מען אפ אין תרי"כ אז א יחיד קען מנדב זיין אויך לבונה יין (שמו), וואס קומען צוואמען מיטן קרבן, און אויך עצים: „היחיד מתנדב עצים"³.

ווייטער שטייט אין תרי"כ: „כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים".

דארף מען פארשטיין: מען געפינט דאך א קרבן עצים וואס איז געבראכט געווארן בשותפות — דער קרבן העצים פון די ט' משפחות, ווי די משנה זאגט אין תענית⁴, „זמן עצי הכהנים והעם תשעה כו'", און די גמרא⁵ איז מסביר „כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם וכך התנו נביאים שביניהן שאפילו לשכה מלאה עצים יהיו אלו מתנדבין משלהן שנאמר⁶ והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים הלויים והעם להביא לבית אלקינו לבית אבותינו לעתים מזומנים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלקינו ככתוב בתורה" — וואס פון פשטות המשך הסיפור און פסוק און דער משנה איז משמע אז דאס איז געבראכט געווארן פון די בני המשפחה

(1) פרשתנו ב, א.

(2) ראה פ"ה הראב"ד ור"ש משאנץ בתרי"כ עה"כ

(פרשתא ח, ג).

(3) שם, ז.

(4) פ"ה, ו.

(5) כו, א.

(6) שם כח, א. תוספתא תענית פ"ג, ה.

(7) נחמ"י, לה.

(8) וכן משמע מתענית (יב, א) „י"ט שלנו הוא".

(9) שם. וכי"ה בירושלמי שקלים פ"ד היא. ושי"נ בבבלי תענית לא הובא זה שמטרו לצבור אבל מובן הוא, מזה שכי' „לא מצאו עצים בלשכה כו' אפילו לשכה מלאה עצים". ראה משנה למלך ה' כלי המקדש פ"ו ה"ט. חסדי דוד לתוספתא שם.

אויך פאדערט זיך הסברה, וואס איז דער טעם המחלוקת פון רבי און די רבנן. דבפשוטות איז סיי די רבנן סיי רבי לערנען דאס ארויס פון „קרוב מנחה“ און אויך רבי איז זיך סומך אויפן פסוק „והגורלות הפלנו על קרוב העצים“ (וואס פון דעם פסוק דוקא ווייס מען אז עצים ווערן אנגערופן קרוב¹⁵, ובמילא קען מען פון קרוב מנחה מרבה זיין אויך עצים)¹⁶.

ג. עפ"י הנ"ל איז מובן אז מען קען ניט פארענטפערן קושי הנ"ל (ס"א) ע"פ דעם וואס מפרשים לערנען איין¹⁷, אז דאס וואס נדבת עצים קען ניט קומען בשותפות איז נאך לויט דעם מ"ד וואס האלט אז דעם דין פון מתנדבים לבונה יין שמן ועצים לערנט מען אפ פון „קרוב“ וואס שטייט בא „מנחה“¹⁸ („כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים“), אבער לויט דעם מ"ד וואס לערנט אפ¹⁹ אז מען קען מנדב זיין ושמון פון פסוק „אזרח“²⁰ וואס שטייט

עצים, בריינגט די גמרא¹⁰ א פלוגתא: „קרוב“ מלמד שמתנדבין עצים .. וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרוב העצים. רבי אומר עצים קרוב הם טעונין מלח וטעונין הגשה (און אויף דעם איז די גמרא ממשיך) אמר רבא ולדברי רבי עצים טעונין קמיצה אמר רב פפא לדברי רבי עצים צריכין עצים,

איז ממנ"פ: אויב אז „והגורלות הפלנו על קרוב העצים“ איז דער זעלבער ענין ווי דער דין פון מתנדבין עצים¹² — וואס אזוי איז אויך משמע פון לשון התוספתא¹³ „מה ראו זמן עצי הכהנים והעם לימנות“ (וואס די שאלה איז¹⁴: וויבאלד אז נדבת העצים איז א זאך וואס איז שייך ביי יעדן יחיד, היינט פארוואס האט מען דעם קרוב העצים פון די ט' משפחות אויסגעטיילט באופן מיוחד — איז דאך מוכח לכאורה, אז דאס איז דער זעלבער ענין) — איז ווי אזוי קומען זיי בשותפות?

און אויב לדעת רבנן זיינען זיי צוויי באזונדערע זאכן כנ"ל, איז וואס איז די ראי' פון „והגורלות הפלנו על קרוב העצים“ צום ענין וואס א יחיד קען מנדב זיין עצים אלס א קרוב?

(15) ראה חידושי הרשב"א (מנחות כ, ב) לדעת רבי. ולכן מבינן נמי עצים שנקראו קרוב במקום אחר לדין מנחה. ועד"ז בראב"ד וק"א כאן. וראה ר"ש משאנץ שם (ג). והתם קאמר רבי אפי' עצים נקראו קרוב והוצרך להביא מנא לן שנקראו קרוב כ"י. וכן מוכח מפרשי' מנחות כ, א ד"ה עצים, שהביא הכתוב. שנאמר והגורלות הפלנו ג"י אף שבמסכתא בגמרא (ע"ב) מפרש דהביתא אויל לדעת רבי.

(16) ראה ראב"ד וקרוב אהרן לת"כ כאן. וחידושי הרשב"א שם.

(17) ראה פי' ר"ש משאנץ לת"כ פ"י, ו. מלכ"ם שם (אבל לא בתירוץ קושי הנ"ל).

(18) ככתוב שם (פרשת ח, ג ואילך).

(19) מנחות קז, א.

(20) שלח טו, יג.

(10) מנחות כ, ב. קו, ב.

(11) בפרשי' (מנחות), קרוב — נפש כי תקריב קרוב מנחה וגו'. וכ"ה בתורה לדברי (כ, ב). אבל ברבינו גרשון ובפיה"ם שם (קו, ב) הביאו הכתוב דחילת פרשתנו, אדם כי יקריב מכם קרוב. ובדפוסים שלפנינו הובא בנפנים הגמרא (כ, ב) קרוב (מנחה). וראה לקמן הערה 24.

(12) ראה אוצ"ה — תשובות לתענית ע' 34. המגי' במל"מ פ"ד מהל' שקלים ה"י.

(13) שם. וכ"ה בירושלמי שקלים שם. תענית פ"ד ה"ד. מגילה פ"א ה"ד. ובבבלי ה"ל, למה הוצרכו לומר זמן עצי כ"י.

(14) כן פי' בקה"ע לירושלמי שם.

טעונית מלח וטעונית הגשה און קמיצה פונקט ווי א קרבן מנחה.²⁴

ד. אין הסברת התוכן פונעם קרבן העצים (במס' תענית) געפינט מען כמה דיעות.

אין פירוש המשניות²⁵ זאגט דער רמב"ם אז אין דעם טאג וואס די משפחות האבן געבראכט, עצים לאש המערכה, היו מקריבין קרבנות נדבה וזהו קרבן העצים והעמים המוזמנים הכתובים בעזרא; און — בפרטיות —

(24) אבל י"ל שצ"ע פ"י רבינו גרשום ופיה"מ במנחות (קו, ב) דלא הביאו הכתוב דקרבן מנחה כ"א אדם כי יקריב מכם קרבן, באים עצים בשותפות [ראה דרשת התור"כ רפ"ג (הובא בפרש"י) עה"פ בהמשך הכתוב, תקריבין מלמד שהיא באה נדבה שנים]. וכן בדעת רבי כ' ברבנו גרשום שם, וטעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות. ואלא כפרשיי שם, כמנחה. ובגמרא לפנינו (כ, ב) בדברי רבי, עצים קרבן מנחה הו'. וראה שטמ"ק שם על הגליון. וצ"ע מדוע חידשו דרשה חדשה ולא ככתוב שמפורש הלימוד מ"קרבן שנאמר במנחה, וע"פ המבואר לקמן בפנים י"ל, ראה הערה 52. וראה חידושי הרשב"א למנחות כ, ב.

(25) תענית פ"ד מ"ה.

מקרבן מנחה אתרבו כו' וכי היכא דמנחה אינה בשותפות כו', ומשמע שזהו גם לדעת רבי. וגם בהר"ש משאנץ שם כ' אלא לסוגי' דמנחות כו' תימא אמאי אין מתנדבין כו'. ואולי כוונתו (דהמלבי"ם) רק צ"ע דברי רבי.

(*) ולפ"ז לכאורה י"ל דזה שצריך קמיצה לדעתו הוא מכיון שאין שייך בהם שחיטה כבקרבנות בכלל. וקמיצה במקום שחיטה (זבחים יג, ב) ולא לפי שהוא כקרבן מנחה. אבל צ"ע דהרי לדעת רבי עצים טעונית הגשה, שזהו רק במנחה. ואולי למד זה ממנחה (ראה מנחות ט, א. במשנה). אבל ברבינו גרשום למעילה (יט, ב:) הואיל ומקיש להו למנחה כו' צריך נמי קמיצה.

ועוד שנויים בריג' שם: א) ור' לא אמר ב' גזירין כו' ולא קני יחיד בהו שיעורא כמה לית. ולא כפרשיי שם כ, ב (שטמ"ק אות ט). דגם לרבי ב' גזירין. ב) ושירי אותן עצים לכהנים. ולא ככתוביה לדברי (שם כ, ב) דהשריין קרבין לעצמן. ואכ"מ.

ב"י נסכים זיינען זיי ניט גלייך צו מנחה און מ'קצן זיי בריינגען בשותפות²⁶,

דערמיט ווערט דאך ניט פאר-ענטפערט די קושיא הנ"ל, הניחא י"ן ושמן, אבער א) והגורלות הפלנו על קרבן העצים וגו' איז דאך א פסוק וואס דארף שטימען לויט אלע דיעות, אויך לויט דעם מ"ד וואס האלט אז עצים קומען ניט בשותפות. ב) דאס וואס אין דער גמרא²⁷ איז דא א סברא, אז מתנדבין שמן ווערט אפגעלערנט (לויט איין מ"ד) פון "אזרח" וואס שטייט ב"י נסכים, איז דאס דוקא לדעת רבי (משא"כ לדעת רבנן איז פשוט לכר"ע, אז מען לערנט דאס אפ פון "קרבן מנחה")²⁸ — און לדעת רבי²⁹ קען מען דאך ניט בריינגען דעם קרבן עצים בשותפות, וויבאלד אז זיי האבן דעם דין פון א קרבן מנחה³⁰, וואס דעריבער איז

(21) במנחות שם הובא רק לענין י"ן ושמן. ובר"ש משאנץ. אמאי אין מתנדבין שנים י"ן ושמן ולכונה ועצים, וכנראה כוונתו ע"ד מ"ש במלבי"ם דלפ"ז יש ללמוד לבונה ועצים במ"מ מן י"ן.

(22) נוסף לזה גם בהנוגע לשמן מסיים שם והתניא קרבן מלמד שמתנדבין שמן כו' מאן שמעת ל' כו' רבי כו' א"ל אי תניא תניא, שגם ר"פ הודה לזה — ראה תודיה אי תניא שם.

(23) ולכן גם את"ל שהדרשא בתריכ, כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין כו' עצים אינו אליבא דרבי, הרי דעת רבי מפורש (מנחות קד, ב. תריכ שם לפנינו פרק ט, ב) לא סילק הכתוב אלא מנחה שנאמר נפש (ובתורה נפש) (זבחים ה, סע"ב) דסמך צ"ע שכתב (קרבני) שבזה נכלל עצים. וראה תודיה לדברי רבי (מנחות כ, סע"ב) לדעת רבי. חידושי הרשב"א שם.

(*) ראה מלבי"ם. ושם וכ"מ (דהשותפין מביאין י"ן ושמן עצים כו'). לדברי רבי שלמד מן כל נדריהם וכל נדבותם אשר יקריבו הכל באים בשותפות. אבל ראה ברבנו הלל לחוכ' שם על מה שכו' באה בנדבת שנים הביא הדרשה דרבי. לכל נדריהם ולכל נדבותם כו', וראה שם בהקטע שלאח"ז. וכו' ולהו

רש"י איז מפרש אין דער משנה ³⁰, אז אין דעם טאג וואס די „כהנים והעם מתנדבים להביא עצים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עצים הרבה למערכה היו אלו מתנדבין ומקריבין באלו ט' זמנים". פון פרש"י איז משמע לכאורה, ווי דעת הרמב"ם אין דעם, אז ניט די עצים זיינען געווען דער קרבן, נאר מ'האט מקריב געווען א באזונדער קרבן (אין צוזאמענהאנג מיט די) עצים — און ווי ער איז מפרש במ"א ³¹ „משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן"; רש"י איז אבער ניט מפרש (ווי דאס טוט דער רמב"ם) וואס פאר א קרבן מ'האט דעמאלט געבראכט.

דארף מען פארשטיין: א) לדעת הרמב"ם (און אויך לדעת רש"י) פון וואנעט ווייס מען אז „קרבן העצים" — מיינט (ניט כפשוטו, נאר) א קרבן צוליב נדבת העצים — מען געפינט דאך אז די עצים למערכה ווערן אנגערופן קרבן, ווי דער רמב"ם אליין זאגט עס במפורש ³².

ב) לאידך גיסא, לדעת הריטב"א אז די עצים אליין זיינען געווען א קרבן ³³ אויפן מזבח — צ"ע: עס שטייט דאך במפורש אז די עצים האט'ן געבראכט ווייל „לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם וכך התנו נביאים

אין ספר. „היד" זאגט דער רמב"ם ²⁶: „ומהו קרבן העצים, זמן קבוע הי' למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והי' להם כמו יר"ט ואסורין בו בהספד ותענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג" — ד.ה. אז „קרבן העצים" מיינט ניט א קרבן פון עצים, נאר אז אינעם זמן וואס זיי האבן געבראכט די עצים „למערכה" האבן זיי געבראכט „עולות נדבה" און די עולות ווערן אנגערופן „קרבן העצים" — דער קרבן (פון עולת נדבה — וואס מ'האט געבראכט ביום הבאת) העצים (צוליב די עצים).

דער ריטב"א ²⁷ איז מסביר: „שהיו מבקרים במזבח בפני עצמו מן העצים שהתרבו (שהתנדבו) ²⁸ וזה הי' קרבן העצים, וכן אמרו כ"י ששני גזרין היו קרבין עם תמיד של בין הערביים וזהו מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא" — אז די עצים אליין האט מען מקריב געווען אלס קרבן ²⁹.

(26) פ"ו מהלכות כלי המקדש ה"ט. וכ"כ במאירי תענית שם מ"ד. כפי ר"י מלוגיל לתענית שם. וקרבן העצים י"ל שאותן המתנדבים להביא עצים למערכה היו רגילין להביא קרבן בהמה בו ביום כ"י.

(27) במשנה תענית שם (כ, א) כש י"א. וראה פ"י ר"י מלוגיל שם (כהובא במלאכ"ש תענית שם) „וי"ל שלא היו מקריבין כ"י".

(28) בריטב"א נדפס „שהתרבו" ובהגות כ.ל. שם הגי' „שהתנדבו".

(29) ובאוצה"ג תענית — תשובות (ע' 34). „קרבן עצים חכמים תקנוהו כמה ששנו חכמי הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירים ותנאי קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירים וכן והגורלות הפלנו על קרבן העצים. וראה פני משה לירושלמי שקלים שם כפי דברי הירושלמי מתניתא פליגא על ר"י. לקמן הערה 48.

(30) תענית כו, א. ד"ה תשעה.

(31) מגילה ה, א. ובשינוי ל' קצת ברש"י על הרי"ף מגילה שם.

(32) רפ"ד מהלכות מעה"ק, ובכס"מ שם מצ"י „בסיפרא פ"ט".

(33) וראה גבורת ארי תענית במשנה ד"ה „קרבן עצים" דהקשה עמ"ש הריטב"א. וכן אמרין כ"י ששני גזרין היו קריבין עם תמיד של בין הערביים דהא ב' גזרי עצים חוב הם לתמידים ולא נדבה כ"י.

די עצים זיינען (לפי דעת רבנן) ניט קיין קרבן גמור ³⁹ (ווי לדעת רבי) ⁴⁰.

ו"ל אז אין דער מחלוקת צווישן רבי און די רבנן — גייען זיי לשיטתייהו, וואס מען געפינט בכ"מ אין די מחלוקת פון רבי ובר פלוגתי, ובפרט מיט רבנן: א לשון אין דער תורה אדער אין דברי חז"ל (ועד"ז בל' בנ"א כדלקמן) — צי דאס ווערט געטייטשט דוקא: א) כפשוטו ממש, ב) ובכל הפרטים, אדער דאס קען מיינען נאר א טייל, אדער — איין פרט.

ובנדוד: לדעת רבי, וויבאלד מ' לערנט אפ פון „קרבן מנחה“ אז עצים „מקרי קרבן“ און „מתנדבים עצים“, ובפרט אז מ'געפינט א פסוק „קרבן העצים“ ⁴¹, זאגט מען כפשוטו — אז די עצים אליין זיינען א קרבן און אז זיי האבן דעם דין קרבן בכל הפרטים; און דעריבער לערנט רבי אז די עצים דארפן האבן מלח הגשה וכו', אלע פרטים ווי א קרבן מנחה ⁴² — כפשוטו.

לויט די רבנן אבער, הגם אז מען לערנט טאקע אפ „קרבן מלמד שמתנדבים עצים“ און דער פסוק רופט זיי אן „קרבן העצים“, איז דאס ניט מכריח א חידוש גדול אז עצים זיינען א קרבן ובכל הפרטים, נאר דיי צו מחדש זיין אז זיי פארמאגן איין פרט פון א

שביניהן כו" — און וויבאלד אז די סיבה פון דער נדבת עצים איז געווען דאס וואס ס'איז ניט געווען קיין עצים למערכה, דארף מען דאך זאגן אז אין דעם איז באשטאנען דער „מתנדבים משלהם“.

ג) לדעת רש"י — וואס פאר א קרבן האט מען מקריב געווען אויפן מזבח ³⁴?

ה. דער ביאור בזה: לדעת רבנן וואס לערנען אפ פון „קרבן“ — מלמד שמתנדבין עצים, געפינט מען בכללות צוויי שיטות בנוגע דעם דין וגדר פון עצים. רבינו גרשום ³⁵ זאגט: „וקסבר תנא קמא דאותן גזירין קריבין להכשר הקרבנות על המערכה“ ³⁶. און אזוי איז אויך משמע פון לשון הרמב"ם אין פיה"מ ³⁵: „לפי שהכרחי להביא בכל יום שני גזירין נוספים על המזבח לא פחות מכך כו“ ³⁷. דער ראב"ד ³⁸ אבער האלט, אז לדעת רבנן האט מען די עצים מקריב געווען בפ"ע: — ס'איז אבער מובן אז אויך לשיטת הראב"ד מוז מען זאגן, אז

34) גם צלהיב האריכות בפרשי תענית יב, א ד"ה שיריט דמסיים „במס' מנחות אמרינן המתנדב עצים לא יפחות משני גזירין ועצים טעונין קמיצה טעונין הגשה כו“ (דלאורה א) למאי נפקי' שם. ב) זהו לפי דעת רבי ולא כהלכתא — דעת רבנן. ג) אח"ל שנוגע להפי' דקרבן העצים הו"ל לפרש במשנה תענית (כו, א) בפירוש ענין קרבן העצים ולא בדף יב, א שם הוא דרך אגב לענין התענינו בו ולא השלמנוהו (ת"ב שחל בשבת) מפני שיריט שלנו — בהלכות ודיני תענית.

35) למנחות קו, ב.

36) וראה ירושלמי שקלים (ובתענית ומגילה) שם, במכשירי קרבן ובמפרשים שם.

37) כ"ה בהוצאת קאפא. ובדפוסים לפנינו בשינוי לשון.

38) בפירושו לתרי"ג הנ"ל, מנין שהיחיד מתנדב עצים. וראה קרבן אהרן שם. ולהעיר מלשון רש"י נחמ"י שם קרבן העצים — תקרובת של עצי המערכה למזבח.

39) ראה תוד"ה מלמד מנחות כ, ס"ב.

40) בראב"ד שם „לדעת רבנן הבאין בפ"ע ילפינן להו מעצים הבאים עם הזבח כו' אבל עצים דאניהו גופייהו איקרי קרבן כיון דכתיב במנחה קרבן מנחה לעצים כו“ וראה ק"א שם.

ובשטמ"ק מנחות עה"ג שם (אות א' גליון). רבי כו' ויש לה קדושת הגוף דאילו רבנן אין לה קדושת הגוף ויכול לפדותה, אבל לרבי הוי קדושת הגוף ממש כמו מנחה. ובתוד"ה יצאו (שם כא, א) דלרבי יש בעצים משום נותר ופיגול.

41) ראה לעיל הערה 15.

42) אבל ראה לעיל הערה 24 לדעת ר"ג.

ט' משפחות און אז צוליב דעם זאל דער טאג זיין, כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית כו": די עצים זיינען דאך נאר א הכשר קרבן און ס'רס איז מען זיי מנדב לצבור⁴⁷, היינט ווי קען מען זאגן

(47) שהרי עצי המערכה לקרבנות (גם דשל יחיד) ציל של צבור כמיש במלימ וחסידי דוד (דלעיל הערה 9) בה"ט משפחות. וראה מנחות (בקרוב יחיד) כג, ב ואילך, הביא עצים כר משל צבור. תרי"ק ויקרא א, ח (פי', ה), ב, יג (פיר', ה). רמב"ם הל' איסור' ספ"ה (וראה שם רפ"ד דשקלים). לח"מ שם פי' ה"ב ולפי התוספתא שקלים פי"ג, ג שהובא בתורה מלמד (מנחות כ, ב) יחיד המנדב עצים לדעת רבנן מוסרו לצבור, ראה מפרשים לתוספתא שם. וכן תפס הרב המג"ר במל"מ (פי"ד מהל' שקלים ה"ז) כזה שמתנדבים עצים. ולפי' י"ל שזהו גם כוונת הרמב"ם ברפ"ד ובפס"ז מהל' מעה"ק שם. ועפ"י מובן בפשטות משיכ בפס"ז הי"ג שם, ואם רצה להביא דמי עצים יביא. ראה ברכת הזבח למנחות ק, ב חסדי דוד לתוספתא שקלים שם (נדפס בפ"ע). וראה מכתבי תורה שם. ושם, דגור קרבן עצים הרמב"ם לא ס"ל כלל. עיי"ש.

ולפי' ציל שהיחידש דרבנן מלמד שמתנדבים עצים הוא: א) דמהני מסירה לצבור, וכמיש הרמב"ם פ"ח מהלכות כלי המקדש ה"ז. ב) הר"י נקרא שהוא התנדב קרבן (ולא רק נדבה לבדה"ב וכיו"ב). שלכן כתבו הרמב"ם ברפ"ד מהל' מעה"ק, נוסף על דין הנזיל בהלכות כלי המקדש, ונוגע להדין דאבל אינו משלח קרבנות כל שבעה אפי' עצים (רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"ב ה"א). אף שלפ"ז עיקר דברפ"ד מהלכות מעה"ק כתבו ביחד דמתנדב או נודר יין בפ"ע או לבונה בפ"ע או שמן בפ"ע או עצים למערכה. וכן כללם יחד לענין הדין דאבל בהלכות ביאת המקדש שם. ובאחרונים הביאו ראי' מזה (ממיש הרמב"ם אבל אינו משלח עצים. ועוד) שס"ל שהוא דין קרבן בפ"ע על המערכה. אבל להעיר דמצינו שייכות היחיד גם בקרבנות צבור ממש, וכבמחצית העקל דאף דנעשית לגמרי ממון צבור בכ"ז בקש משה (קרח טו, טו. במדב"ר פ"ח, י. פרשי' שם), אל תפן אל מנחתם שיש להם חלק כר (ראה סה"מ תשרי ע' 31 בהערה). ואיכ לא יפלא

קרבן — זיי ווערן פארברענט אויפן מזבח, ווי א קרבן, אדער לדעת הראב"ד, אז מ'איז זיי מקריב בפ"ע אויפן מזבח⁴⁸.

ו. עפ"י איז אויך מובן בנדו"ד: וויבאלד דער רמב"ם פסק'ט ווי די רבנן — איז אפילו אז מ'זאל זאגן אז די עצים אליין בריינגט מען אויפן מזבח (כדעת הראב"ד)⁴⁹, וויבאלד אבער אז זיי זיינען ניט קיין קרבן גמור, איז ניט מסתבר אז צוליב דעם זאל דער טאג זיין כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית⁵⁰ —

ובפרט נאך אז ווי ס'איז משמע האלט דער רמב"ם אז דאס וואס „מתנדבים עצים“ מיינט נאר למערכה (און אויך דאס איז מספיק אויף צו רופן זיי „קרבן“)⁵¹, איז דאך אונדא שווער צו זאגן אז די נדבת עצים למערכה איז דאס געווען דער „קרבן העצים“ פון די

(43) ועפ"י ימתקו דברי הגמרא (שם כ, ב): מאן שמעת ל' דאמר עצים אקרי קרבן רבי, וראה תורה מלמד בסופו.

(44) ראה מל"מ הל' כלי המקדש שם: דע"כ לא בעינן שיהיו משל צבור אלא במה שהוא צורך למזבח אבל כל שיש צורך במערכה יכול להתנדב להביא עצים כמו כל קרבן נדבה וכמיש רבינו ריש פיר' ופי' מהל' מעה"ק דין יג. ועיי"ש ובמנ"ח מצוה רפה בסופו דפלוגות רבי ורבנן אם עצים הם קרבן היינו במתנדב עצים למזבח לא עצי המערכה רק להקריבם כו'. וכ"פ הרמב"ם בהל' מעה"ק. וכונתו בפשטות למיש שם פס"ז הי"ג. וראה הערה 46. 47.

(45) משיכ' להמל"מ הנזיל. וראה פני משה לירושלמי שקלים שם. לקמן הערה 48.

(46) ראה רמב"ם פיר' מהל' מעה"ק סה"א, וא עצים למערכה מפני שהן כקרבן ובכס"מ שם, בספרא פ"ט. ובפ"ט מהלכות ביאת המקדש היה להמסדר שני גזירי עצים על המערכה היה כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא, ומשנה מל' הגמרא (יומא כד, ב. צו"ן בכס"מ (וראה שם כו, ב) — דעת ר"א) דהוי עבודה חמה. אבל לא כתבו לגבי עצי המערכה בכלל. וראה מיש בפיה"מ מנחות שם. וראה מכתבי תורה מכתב קמו.

(*) ראה ירושלמי שקלים תענית ומגילה הנזיל ובמפרשים שם. מל"מ ושענה"מ הלכות שקלים שם. גב"א תענית כח, א. ד"ה שאפילו ואילך.

און ס'איז קיין קושיא נישט וואס אַזא קרבן ווערט (לויטן רמב"ם) אנגערוּפֿן „קרבן העצים“ (כאַטש אַז נישט די עצים אליין זיינען דער קרבן) — וואָרום וויבאַלד אַז דער רמב"ם פסק'נט ווי די חכמים דרבי, כנ"ל, אַז מ'קען טייטשן אויך נישט כפשוטו ממש, עדיז אויך באַ „קרבן העצים“ — מיינט עס (נישט כפשוטו; עצים אַלס קרבן, נאָר) עולות נדבה וואָס קומען צוזאַמען (צוליב) העצים.⁵¹

[ולדעת הרמב"ם איז אויך קיין קושיא נישט וואָס די ט' משפחות האָבן געבראַכט די עצים בשותפות, וואָרום די עצים זיינען דאָך געווען נאָר למערכה און נישט קיין קרבן, ובמילא קען מען זיי בריינגען

אַז צוליב דעם זאָל עס זיין „כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית“ ביי דער משפחה.⁴⁸ דעריבער לערנט דער רמב"ם אַז „ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים ו(מהאי טעמא) הי' להם כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה“ — מצד די עולות נדבה⁴⁹ וואָס זיינען אַ קרבן גמור.⁵⁰

בנדרד. ולהעיר מתוס' רפ"ד דפסחים מירושלמי „אי' קרבן תמיד שהוא לכל ישראל כו' יהא בכל יום אסור במלאכה ומשני שאני תמיד כו'“ (וראה מפענצ' פ"ד ס"ב וס"ד, ושי"ג) ועצ'ע בכ"ז. ואכ"מ. (48) אבל להפני משה בירושלמי שקלים שם מביא הירושלמי ראי' לדעה א' דהעצים למערכה לא הוי מכשירי קרבן כ"א גופו של קרבן ולכן אסור בהספד ותענית דוחה ת"ב. ואולי כוונתו דהעצים הם קרבן יחיד ולכן הוי כגופו של קרבן וכפי' הראש"ד לת"כ ופשטות דברי הריטב"א הנ"ל. אבל דוחק הוא, דהרי מדובר בעצים (שבאו במקום עצים שבלשכה, היינו) למערכה. וכי' בשע"מ ה' שקלים שם בסופו דל"ר אחא לרבנן בירושלמי שם באים עצים משל יחיד והיינו קרא דנתמי. ולפי' הק"ע דאף לקרבנות צבור התנדבו אלו ולכן נשאר היו"ט לדורות. וראה תקיף שם. וכמה גי' ופירושים בירושלמי. וראה שייק שם. מפרשי הירושלמי במגילה פ"א ה"ד. ועוד.

(49) וכי' במלי"מ ה' כלי המקדש שם, דהיי"ט שלהם ואיסור הספד ותענית לא הי' מצד עצי המערכה כ"א מצד העולות נדבה.

(50) במל"מ שם כתב דמי' הרמב"ם בהי' אפילו יחיד שהתנדב עצים או גורים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג' — לא מיייר בדמסר לצבור אלא הכוונה היא שהתנדב עצים משלו כו' (כנ"ל הערה 44) יכול להתנדב להביא עצים עמו כמו כל קרבן נדבה וכמ"ש רבינו ריש פ"ד ופי"ז מהל' מעה"ק דין י"ג עיי"ש. אבל (נוסף על הנ"ל בהערה 47, ש"ל לדעת הרמב"ם שמוסרו לצבור) לפי"ז א"מ: א) לשון הרמב"ם, אפילו יחיד שהתנדב כו' שמשמע שהחידוש הוא רק בזה שיחיד התנדב. ולא חידוש בעצם הענין. ב) ה"ל להביא כאן ראי' דעצים איקרי קרבן כברפ"ד דמעה"ק.

ואולי י"ל דגם ביחיד שהתנדב עצים כוונתו

שהביא עמו עולות נדבה, ויא"צ לכתוב זה בפירוש כיון שבא בהמשך להלכה שלפניו. ועפ"י מובן משי"כ עצים או גורים במערכה ולא כלי הירושלמי (פסחים פ"ד ה"א, חגיגה פ"ב ה"ד — צוין בכס"מ) עצים למזבח וגזירים למערכה: בירושלמי העצים הם (קרבן) למזבח. וברמב"ם גם העצים הם למערכה. ולפי"ז מה שבי' עוה"ס. ודבר זה מנהג' (אף) שלכאורה זהו אותו הדין דה"ט. ולהמלי"מ מובן בפשטות) היינו בנוגע ליחיד. ולהעיר שבכמה דפוסים ליתא הסיים בהי' ודבר זה מנהג'. וראה מעשה רוקח לרמב"ם שם ה"ט והי"י.

(51) וי"ל שלכן הביא ברפ"ד דמעה"ק (וכן בפי' המשניות (מנחות שם י"י) הכי', ולקרבן העצים ולא הכי', והגורלות הפלנו גי' שהובא בגמרא, כי הכתוב והגורלות הפלנו על קרבן העצים' הקרבן שם הוא עולות נדבה לדעתו (ה' כלי המקדש שם ה"ט וי"ד) והוצרך להביא ראי' שהעצים עצמם למערכה נק' קרבן.

(*) ראה רש"י לענין אבל אינו משלח עצים (ובחס' צט. טע"ב). המתנדב עצים מביא קרבן עמה"ל.

(*) בפי"ה הוצאת קאפאח. „קרבן העצים“. ולפי"ז י"ל שכוונתו להכ' „הגורלות הפלנו גי'“.

וואס דערפון גופא, וואס ער זאגט אז זיי האבן מקריב געווען א קרבן און איז ניט מפרש וואס איז געווען דער קרבן, י"ל אז לדעתו (ולפי פשוטן של קרא ומר"ל) איז דער קרבן געווען פון די עצים גופא⁵⁶: א חלק פון די עצים וואס זיי האבן מנדב געווען איז געווען למערכה, און א טייל — האבן זיי מקריב געווען בתור קרבן ממש⁵⁷.

עפ"ז וועט אויך זיין מובן דער הסבר הריטב"א: „שהיו מבערים במזבח בפני עצמו מן העצים שהתברו (שהתנדבו) וזה ה' קרבן העצים .. וזה מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא ולא שאר קרבנות שהיו מביאין באותו יום" — אויך לדעתו האט מען געבראכט די עצים למערכה, ווי ס'איז משמע בפשטות הדברים, ער קומט נאָר שולל זיין אז דאָס איז ניט געווען קיין באַזונדער קרבן (פון די סוגי קרבנות הידועים), נאָר „מן העצים שהתברו (שהתנדבו)"⁵⁸ — פון (א טייל פון) די עצים וואס זיי האבן מנדב געווען פאַר דעם מזבח⁵⁹ האט מען

אויך בשותפות⁶²; און עולות נדבה קומען דאָך בשותפות⁶³].

ז. רש"י אָבער, וואָס איז בפירושו (אויך על הש"ס) א פשטן (ניט קיין פסקין)⁶⁴, איז ער מפרש כפשוטו במקרא ובש"ס: „קרבן עצים" איז ניט עצים למערכה, וואָרום זיי זיינען ניט קיין קרבן ופשיטא — ניט בכל הפרטים; און מהאי טעמא איז ער אויך ניט מפרש אז מ'האט מקריב געווען עולות נדבה וכיו"ב (ווייל (נוסף אויף דעם וואָס מקען פרעגן מנה"מ) איז דאָס ניט מתאים לפשטות הל' „קרבן עצים").

און דעריבער זאגט ער בפירושו⁶⁵ „באלו ה' זמנים היו הכהנים והעם מתנדבים להביא עצים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עצים הרבה למערכה היו אלו מתנדבין ומקריבין באלו תשעה זמנים", אָדער ווי ער זאגט אין דער אַנדער משנה⁶¹: „שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן" —

(56) ראה גבורת ארי תענית שם סדיה קרבן עצים כו'. כדפרש"י עיקר כו' או שמא אפילו עצים הביאו כו'.

(57) אבל אינו מפרט דיני קרבן עצים זה, משא"כ בפרש"י תענית יב, א מסיים במס' מנחות אמרינן המתנדב עצים לא יפחות משני גזירין ועצים טעונין קמיצה טעונין הגשה כו', כי עפ"י (שהוא קרבן גמור) יובן ביותר מה שג"ל השלמנוהו (תיב) מפני שירט שלנו הוא. וראה לעיל הערה 48 בפר' דברי הירושלמי שם. מ"מ הל' כלי המקדש שם. גבורת ארי למס' תענית שם (יב, א ד"ה דאמר ר"א כו'). עפ"ז מובן משכ' המאירי בתענית במשנה קרבן עצים וגדולי הרבנים פרשו קרבן עצים בדרך אחרת כו'.

(58) עפ"י המבואר בפנים אולי יש לקיים הגירסא שבדפוס. שהתברו.

(59) וי"ל (בדוחק) שזהו שהביא הריטב"א, וכן אמרו כו' ששני גזירין היו קרבין עם תמיד כו'.

(52) ועפ"ז מובן בפשטות מה שהשמיט הרמב"ם בפס"ד דמעה"ק ה"ב הדין דאין שנים מביאין עצים. וי"ל שלכן הביא הרמב"ם בספיה"מ מנחות (וכן רבינו גרשום שם) התחבוב. אדם כי יקריב מכס קרבן ולא הכי. קרבן שנאמר אצל מנחה כפרש"י, וכמפורש בתרי"כ, כי הרמב"ם מפרש הסתם משנה אליבא דהלכתא — כת"ק, וא"כ מביאין עצים בשותפות (כדלעיל הערה 24). משא"כ התרי"כ דלמד מקרבן מנחה (מפרש הרמב"ם ש)הוא לדעת רבי ולדעתו. כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין עצים (ודלא כנ"ל (הערה 23) דלרבי איצ' לוח).

(53) מנחות קד, ב. תרי"כ (הג"ל הערה 24. ועוד). רמב"ם שם רפ"ג. פ"ג ה"ב.

(54) יד מלאכי כללי רש"י כו' אות א' וב'.

(55) במשנה תענית דמפרש גם הענין. משא"כ בפרש"י לנחמי (הג"ל בהערה 38) דמפרש רק התיבות.

מקריב⁶⁰ געווען א „קרבן עצים“⁶¹.

און לויט דעם איז מובן (לדעת רש"י והריטב"א) אז אין די ט' זמנים האבן טאקע די משפחות מנדב געווען די עצים אין אז אופן פון משפחה-שותפות און זיי האבן דאס געקענט טאן היות אז דאס זיינען געווען נאָר צוליב די עצים למערכה; אבער דאס וואָס מ'האט פון די עצים גענומען אויף מקריב זיין אַלס

לדוגמא נקט י', שמצינו הבאת קרבן ביחד עם עצים. וי"ל שלכן הביא שני גזירין עם תמיד של בין הערבין ולא עם תמיד של שחר, כי ב' גזירין בבקר באים בהמשך לסידור המערכה (ראה יומא כד, ב. ובפרש"י שם ד"ה כהאי מיליג. ומי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור המערכה וסודרו שני גזירי עצים (שם כו, ב. ושי"נ)) משא"כ תמיד של בין הערבין.

(60) ולפי' הרי זה כדוגמת עצים דיחיד שבירושלמי הנ"ל (בהערה 50), שבפשוטו „עצים למזבח וגזירין למערכה“ הוא שמביא שניהם, העצים מביא למזבח כקרבן, וגזירין למערכה — לצבור (משא"כ דעת הרמב"ם (הנ"ל שם). „עצים או גזירין“). ולכן „אסור בהספד ותענית ומלעשות בו מלאכה בו ביום“. וראה קרבן העדה פסחים שם „תנא והדר מפרש כו“. ועפ"י הרי"ז כדעת רבי (לר"ם) במנחות ד. „עצים צריכין עצים“ (ראה פרש"י שם (כ, ב). „ביא עצים אחרים להסיקו, ושם (קו, ב) „בעצי הקדש כשאר קרבנות“. וראה מכתבי תורה מכ' קמח בתחלתו. אבל להעיר דבירושלמי הל' „הרי עלי עצים כו“. ובתודיה מלמד מנחות (כ, ב). „הא דמליג הכא כו היינו כשאר הרי עלי כו עצים אלו למזבח כדתניא בתוספתא כו“.

(61) אבל צ"ע אם יש לפרש כן באוצה"ג (הובא לעיל הערה 29) דשם משמע שהי' רק קרבן בפ"ע. [אבל י"ל דכ' רק מה שצריך להשמיטנו בקרבן העצים משא"כ עצים למערכה פשיטא היא]. וכן לאידך לפי השני דר"י מלוגיל (הנ"ל הערה 27) משמע שהי' רק עצי המערכה.

(*) דמזה שדייק וכתב שני גזירין היו קרבי' עם תמיד כו' ולא „דמצינו הקרבת שני גזירין (ונויב)“ — ע"ד מ"ש בפר"ח מנחות קו, ב. פרש"י שם כ, ב. ושטמ"ק שם אות ז. ראב"ד בפ"י לחור"ק שם — משמע, דאין כוונתו להביא רא' דמצינו הקרבה מיוחדת של עצים לבד ממערכה, אלא כפנינים.

„קרבן עצים“ אויפן מזבח, איז דאָס געווען ניט באופן של שותפות, נאָר פאָר יעדער יחיד בפ"ע⁶² (אף שדוחק קצת).

ה. וי"ל כנ"ל, אז אין דער מחלוקת פון רבי מיט די רבנן בנוגע צו קרבן העצים גייען זיי יעדער לשיטתו בכ"מ בש"ס, ומהם:

אין סדר זרעים (מס' ברכות⁶³) „ק"ש ככתבה דברי רבי וחכמים אומרים בכל לשון“ — רבי האלט אז דער חיוב פון קריאת שמע, דאָרף זיין גענוי מיט אַלע פרטים ווי די פרשיות שטייען אין דער תורה, אויך אין פרט פון — „ככתבה“.

די רבנן האלטן אַבער, אז ס'איז מספיק „בכל לשון“: מען דאָרף ניט האָבן אז עס זאָל זיין אויך „ככתבה“, נאָר ס'איז גענוג דאָס וואָס דער תוכן הענין איז קריאת שמע.

און כאָטש אז די גמרא איז מסביר די טעמים פון רבי ורבנן: „מ"ט דרבי אמר קרא והיו בהווייתן יהו ורבנן מאי טעמייהו אמר קרא שמע בכל לשון שאתה שומע“, איז אַבער די לשיטתו הנ"ל די סיבה פאָרוואָס רבי נעמט אַן דווקא דעם דרש פון „והיו“ און די רבנן — דעם דרש פון „שמע בכל לשון וכו“.

און אזוי איז אויך מובן פון דעם וואָס די גמרא איז ממשיך, למימרא דסבר רבי דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה, דאי ס"ד בלשון הקודש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי. איצטריך משום דכתיב שמע למימרא דסברי רבנן דכל התורה כולה בלשון הקודש נאמרה, דאי

(62) ראה פרש"י להרי"ף מגילה שם, יצא זה דנדהה היא ושל יחידים. ובריטביא הנ"ל. שאין קרבן עצים יו"ט (אלא) לכל א' וא' ביומו. אבל בפשטות כונתו, כל א" — כל משפחה.
(63) יג, א.

יוד. אזוי געפינט מען אויך בנוגע צום לשון ודעת בנ"א אין סדר נשים: „אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה“⁶⁹, אז איינער זאגט, לדוגמא, „הרי זה גיט ע"מ שתתני לי מאתים זוז“, איז זי לויט רבי „מגורשת מעכשיו“⁷⁰, און לויט די רבנן ווערט זי מגורשת נאך דעם ווי זי גיט די מאתים זוז —

שיטת רבי איז, אז בשעת ס'איז דא א דיבור און א מעשה בפועל וואס ער טוט איצט (כאטש דערביי זאגט ער „על מנת“ פון א שפעטערדיקן תנאי), נעמט מען דאס אן כפשוטו ובכל הפרטים, די מעשה טוט ער אפ גלייך איצט נאך ער איז מוסיף „על מנת“ — אז זי זאל דער- נאך מקיים זיין די פעולת התנאי; און דעריבער זאגט ער, אז „כל האומר על מנת“ איז פונקט ווי ער וואלט געזאגט „מעכשיו“.

די רבנן האלטן, אז מ'קען ניט מחדש זיין (מוסיף זיין) „מעכשיו“ — כאטש אז בלי החידוש וועט די מעשה און די אמירה ניט זיין כפשוטם, און דעריבער זאגן זיי אז דער גט איז חל ערשט שפעטער⁷¹ ווען זי איז מקיים דעם תנאי⁷².

(69) גיטין עד, א. ושי"נ.

(70) דהיינע מעכשיו יתא גט ע"מ שתקיימי התנאי — פרש"י שם ד"ה כאומר.

(71) וכן יש לפרש (בדוחק עכ"פ) גם לדעת ר"י, דהכל מודים כאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה, דלרבי הוי מעשה נתינת הגט נגמר מיד משאיכ' לרבנן אין מעשה נגמר מיד — ראה תוד"ה אדמפילגי (שם, ע"ב).

(72) וברמב"ם שפסק בקרבן העצים (ובהשאר הג"ל) כרבנן, וכתב ד, כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי (הלכות אישות פ"ז הי"ז) בפשטות י"ל כי ס"ל כר"י דלא נחלקו בזה, ורק בהיום ולאחר מיתה ובזה הרי פסק (הלכות גירושין פ"ט הי"ד), הרי זו ספק מגורשת.

ס"ד בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא ל"ל. איצטריך משום דכתיב והיו, ד.ה. אז די עצם סברא איז מכריח לויט רבי אז קריאת שמע דארף זיין „ככתבה“, און לויט די רבנן — „בכל לשון“, און דער לימוד פון די פסוקים, איז נאך צו באווארענען און שולל זיין די משמעות הפכית פון דעם צווייטן פסוק.

ט. אין סדר מועד (מס' סוכה 44): „רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה וחכ"א אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו כשרה“:

אין תורה⁶⁵ שטייט „בסוכות תשבו שבועת ימים“ זאגט די גמרא⁶⁶ אז עס דארף זיין „תשבו כעין תדורו“ — האלט רבי אז דער „תשבו כעין תדורו“ דארף זיין כפשוטו ובכל הפרטים⁶⁷, און דער- פאר דארף די סוכה האבן ד"א על ד"א כעין תדורו ממש פון א בית; די חכמים האלטן, אז עס מוז ניט זיין „כעין תדורו“ כפשוטו ובכל הפרטים, נאך עס איז גענוג „כעין תדורו“ אין דעם פרט וואס זי איז מחזקת ראשו ורובו — א דירת ארעי און עס קען דארטן זיין ישיבה — תשבו⁶⁸, מען דארף אבער ניט האבן אז אויך דער בנין הסוכה זאל זיין „כעין תדורו“.

(64) ג, א. ושי"נ.

(65) אמור כג, מב. ולהעיר מבעל העיטור הל' סוכה (הובא בהגהות חשק שלמה סוכה שם) דשלשתן ב"ש וביה ורבי מקרא אחד דרשו בסוכות תשבו כו'.

(66) שם כה, ב. ובמשנה שם, כל שבועת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ארעי.

(67) וראה שם ז, ב דדעת רבי דדירת קבע בעינו.

(68) ראה שם ג, רע"ב לימא רבי היא ולא רבנן כו' אפילו רבנן מדו כו'.

יב. עפ"ז י"ל אז דעם „לשיטתי“ הנ"ל פון רבי און די רבנן געפינט מען אויך אין די מחלוקת וואו ניט די רבנן, נאָר אַ יחיד איז דער בר פלוגתא פון רבי (אז דער בר פלוגתא פון רבי גייט לפי שיטת רבנן אין די מחלוקת הנ"ל):

אין סדר קדשים (מס' מנחות 76): „כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ורבי יוסף ברבי יהודה מכשיר במאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי ור"י ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי, רבי דריש כללי ופרטי ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה המנורה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת. ריב"י דריש ריבוי ומיעוטי ועשית מנורת ריבה זהב טהור מיעט מקשה תיעשה המנורה חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט של חרס“:

לדעת רבי, וואס האלט אז א לימוד וריבוי איז (וואס מער) כפשוטו און אין וואס מער פריטים גלייך צו דעם ענין פון וועלכן מען איז מרבה ולומד — איז דריש כללי ופרטי 77, וואס איז מרבה נאָר „כעין הפרט“ — דומים לפרט 78.

ריב"י וואס גייט בשיטת רבנן דרבי, אז אויך ווען ס'איז דא א דמיון אין איין פרט וכיו"ב האט עס א שייכות און מען קען עס אַנרופן בשם המקור (כבענינינו:

יא. אַט דער „לשיטתי“ פון רבי און די רבנן געפינט מען אויך ביים אפ-לערנען איין ענין פון א צווייטן בגז"ש — אין סדר נזיקין (מס' סנהדרין 73): „הויד במעילה (בשעת איינער האט מועל געווען במזיד אין הקדש) רבי אומר במיתה, וחכ"א באזהרה. מאי טעמא דרבי, אמר ר' אבהו גמר חטא חטא מתרומה מה להלן במיתה אף כאן במיתה. ורבנן אמרי אמר קרא בו בו ולא במעילה“.

לויט רבי, וויבאלד דער גאַנצער דין פון מעילה ביי הקדש ווערט אפגע-לערנט בגז"ש פון תרומה, דאָרף מען אָננעמען אז די תורה מיינט דעם לימוד בפשטות ובכל הפרטים — אויך לגבי מיתה; משא"כ לדעת רבנן, כאַטש אז אויך לדעתם לערנט מען אַפ חטא חטא מתרומה 79, און דערפאר איז דא אַז אזהרה ווען „הויד במעילה“, וויבאלד אַבער אז לפי שיטתם איז דער לימוד (בגז"ש) לאו דוקא כפשוטו ובכל הפרטים, האַלטן זיי דעריבער אז געפינענדיק אַ מיעוט פון „בו“ איז מען ממעט „הויד במעילה“ פון מיתה 79.

73 פד, א. ושי"ן. ואף שהובא בכ"מ לא בסדר נזיקין ההסברה בדברי תנא קמא ורבי היא בסנהדרין.

74 ראה פרש"י שם ד"ה בו.

75 בזבחים צא, ב. מנחות ק, א (לפי' התוס' ד"ה אי תניא תניא), ס"ל לר"פ לדעת רבי דון מינה ואוקי באתרה ולרבנן דון מינה ומינה, ולכאורה זהו היפך הנ"ל. אבל י"ל: א) דשם יש „באתרא" דינין משלו דמפורש דיני שמן לנסכים (ועד"ז י"ל בתנופה בזבחי שלמי צבור (מנחות סב, סע"א) דלרב המנונא פליגי בדון מינה). משא"כ כאן דכל דין מעילה בקדשים למדין מתרומה. ב) בשמן הלימוד הוא מתור תיבה (או בנין אב כבזבחי שלמי צבור), משא"כ במעילה הוא גז"ש, שהרי"ז כאלו נכתב הלמד אצל המלמד (ראה שטמ"ק ב"ק, כה, ב) מהראש ד"ה אלא — בשם הר"מ). אבל ראה מפרשי מנחות קז, ב (ברה"ז. צ"ק. חק נתון). אנשי"ק תלמודית בערכו. ועצ"ע.

76 כה, ב. ושי"ן.

77 וראה שבעות ד, ב. ושם (ה, רע"א) „בעלמא

כללי ופרטי דריש (רבי) והכא כ"י“.

78 ראה פרש"י סוכה ג, סע"ב. כלל שני כ"י בא להוסיף עליו וידיד אם תוסיף עליו את הדומים לפרט כ"י והדורש כריבוי ומיעוט כ"י אהני לרביי כל מילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא איצטרך כ"י“.

מטמא, רבי יוסי ברבי יהודה מטהר. במאי קא מיפלגי, מ"ס אהל זרוק לאו שמ"י אהל, ומ"ס אהל זרוק שמ"י אהל" ⁸³.

לדעת רבי, כדי אן אהל זאל חוצץ זיין בפני הטומאה, דאָרף ער זיין גלייך צו אן אהל (בכל הפרטים), וואָס איז ניט מיטלטל ⁸⁴, דעמאלט האָט ער אַ דין אהל אויף ניט חוצץ זיין; דאָקעגן לשיטת ריב"ז, הגם אן דאָס איז ניט גלייך בכל הפרטים צו אן אהל, וויבאלד אָבער אן עס איז גלייך אין דעם וואָס דאָס איז אַ מקום לעצמו האָט עס אַ דין פון אהל און ס'איז חוצץ בפני הטומאה, וכשיטת רבנן הנ"ל. וטהור.

(משיחת כ' מנא תשליב)

קרבן העצים) — איז דריש ⁷⁹ ריבוי ומיעוטי, וואָס „ריבה כל מילי" ⁸⁰, אויך די וואָס ניט בדומה להפרט ⁸¹, ומיעט נאָר „של חרס" ⁸¹, וואָס איז „פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפי' למלך בוי"ד" ⁸².

יג. אן ענין אין טהרות: „הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי

(79) וכן יל' בברייתא קמייא דר"פ שם מר (ריב"ז) סבר מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ומר (רבי) סבר מה הפרט מפורש דבר חשוב אף כל דבר חשוב (דוקא)."

(80) וראה גם המשך הגמרא שם (הרא"י לברייתא אחרית) בצד ההיפך — „ושל שבועה לא יעשה ואפי' משאר מיני מתכות (ובפרש"י שם, משום דדומה לשל מקדש) ר"י בריי אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית חשמונאי" (ובפרש"י שם: „שהרי הוא כדרך כו").

(81) וברמב"ם (הל' ביה"ח פ"א הי"ח), המנורה וכו' אלא מן המתכת בלבד ואם עשאוה כו', ובכס"מ שם, ופסק רבינו כר"י ב"ר יהודה. אף שבפשוטו י"ל דפסק רבינו ע"פ ברייתא אחרית דר"י שם. ראה חק נתן מנחות שם. פרי"ה יו"ד סי' פד סק"ז. הר המורי שם. וראה נז"כ (מהדו"ת) יו"ד סי' רג בהגה"ה.

(82) פרש"י מנחות שם ד"ה של חרס. וראה סוטה יד, ב.

(83) עירובין ל, סע"ב. וש"נ.

(84) ולדעת כמה ראשונים (ר"ח עירובין לא, א. רשב"א בשם הרי"ח שם. ועוד) פ"י אהל זרוק היינו שראוי להיזרק ממקום למקום, אף שעכשיו מונה הוא. ומ"מ דעת רבי שאינו אהל כיון שאינו קבוע במקום אחד כל הזמן כאהל גמור. וראה אנציק' תלמודית בערכו כמה פירושים.

ויקרא ה

אז „אשר נשיא יחטא“ קומט בהמשך צו דער פריערדיקער פרשה, ואם כל עדת ישראל“ און עס מיינט כאילו ס'וואלט דא געשטאנען „ואם אשר יחטא הוא נשיא גו“ (ב) דער רמב"ן לערנט, אז דער לשון „אשר“ דא האט דעם זעלבן טייטש ווי דער ווארט „כאשר“ (נשיא יחטא) — ווי, לדוגמא, „כאשר בא יוסף אל אחיו“, „כאשר כלו לאכול“ וכיו"ב, וואס ווייט אויפן ענין הזמן — בשעת דער נשיא יחטא „ויוחסר כ"ף הדעת“.

ואפילו נניח, אז לדעת רש"י זיינען די פירושים הנ"ל (וכיו"ב) ניט גלאטיק, און דעריבער דארף מען אויך דעם פירוש פון חז"ל ע"פ דרוש, האט אבער רש"י געדארפט (פריער) ברענגען א פירוש לפי פשוטו און דערנאך מוסיף זיין „ומדרשו“ אדער „ורבותינו דרשו“ וכיו"ב (אז „אשר“ איז לשון „אשרי כו“). פארוואס זאגט ער נאך דעם פירוש „לשון אשרי“, ועוד — ער איז אפילו ניט מקדים אז דאס איז „מדרשו“ וכיו"ב?

ב. אפילו אז מ'זאל אָננעמען אז דער פירוש אשר „לשון אשרי“ האט אן אַרט בפשוטו של מקרא — איז ניט מובן:

א) וואס ער איז מוסיף „אשרי הדור כו“ — פון וואנען איז די הוכחה אז

א. פון פסוקי „אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות וגו“ — און ער דארף דערפאר ברענגען א חטאת, ווי מבואר אין דער פרשה — איז רש"י מעתיק די ווערטער „אשר נשיא יחטא“ און איז מפרש: לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו ק"ו שמתחרט על זדונותיו.

דער מקור פון דעם פירוש רש"י איז דרשת רז"ל (אין תורת כהנים: און אין גמרא¹). און כאטש אז רש"י'ס דרך איז צו מפרש זיין נאך פשוטו של מקרא — איז ער מעתיק בפירושו די דרשות רז"ל וועלכע זיינען מוכרח אין פשטות הכתובים — און אזוי איז עס בעניננו, אז רש"י דארף אָנקומען צו דרשת רז"ל (ווי די גמרא² איז מבאר דעם טעם הדרשה): וויבאלד דער פסוק איז משנה פון דעם ווי עס דארף שטייען בפשטות, ווי דער לשון באַ חטא פון „כהן המשיח“ און פון „כל עדת ישראל“ — וואס דארטן שטייט „אם הכהן המשיח יחטא גו“, „אם כל עדת ישראל ישגו גו“: און דא זאגט ער „אשר נשיא יחטא גו“ — איז פון דעם מוכח אז דא מיינט עס ניט כפשוטו.

מ'דארף אבער פארשטיין: די פשוטי המקרא לערנען דאך איין אינעם לשון „אשר נשיא יחטא“ כמה פירושים על דרך הפשט: א) דער אבן עזרא טייטשט,

(1) פרשתנו ד, כב.

(2) עה"פ.

(3) הוריות יוד, ריש ע"ב. ירושלמי שם פי"ג ה"ב. תוספתא ב"ק פ"ו, ב. — אלא שברש"י הוא בשינויים מכל הנ"ל, כדלקמן בפנים ובהערה 32.

(4) הוריות שם. וראה רש"י שם ד"ה שאני.

(5) וכן לקמן (ד, כז) ואם נפש גר.

(6) וברשב"ם: כמו ואשר ניתן כתר מלכות בראשו כמו וכתר מלכות אשר נתן בראשו.

(7) וישב לו, כג.

(8) מקץ מג, ב.

(9) להעיר ממאירי להוריות שם: דרך צחות

אמרו.